

használatát sajátíttatjuk-e el velük, vagy elmegey a kedvük a tanulástól. Lehet, hogy az így *nevelt* tanulók nem fogják fölismerni a rovarok különböző fajait, de bármikor ki tudják keresni ezek jellemzőit a megfelelő segédletekből.

Az idővel természetesen gazdálkodnunk kell, s ehhez a NAT bizonyos arányszámok (százalékok) megállapításával siet segítségünkre. Az informatika oktatásához az 5-6. osztályban 2-4 százalékot, a 7-8-9-10. osztályban pedig évi 4-7 százalékot javasol. Ez – átlagosan évi 1000 tanítási órával számolva – a könyvtár-informatikai blokkra vetítve mintegy évi 10, majd 20 órát, azaz havi 1-2 órát jelent. Ennek az óraszámnak csak közel 50-60 százalékát fordítja a könyvtáros tanár az alapismeretek elsajátíttatására, a fennmaradó órákon a gyakorlás, az ismeretek valamely *tantárgyban való alkalmazása* a cél. (Ezzel is növekszik az illető tantárgy óraszámna!) Ezeket az órákat lehet felhasználni az ún. könyves órák, a könyvtárban tartott történelem-, biológia-, ének-zene-, matematika- stb. órák megszervezésére, ahol a gyerekek az adott tantárgy (műveltségterület) ismeretterjesztő- és kézikönyveivel ismerkednek, ezekből oldanak meg a *tantárgyhoz szervesen kapcsolódó* kutatási feladatokat. Ez egyértelműen azt jelenti, hogy minden szaktanárnak konzultálnia kell a könyvtáros tanárral, és közösen kell megtervezniük a feladatokat, megállapítaniuk a kézbeadandó kézikönyvek fajtáit, és

tisztában kell lenniük a tanulók elvárható könyvtárismereti szintjével. Ugyanez a helyzet a számítástechnika viszonylatában – ez is eszköztudás! –, ahol az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó programok, adattárak segítségével juthatnak a gyerekek hasznos ismeretekhez.

A 21. század nemzedékét nevelve nem lehetünk közömbösek az információs kultúra iránt, képeseknek kell lennünk a szemléletváltásra. Be kell látnunk, hogy csak így vehetik birtokukba a gyerekek az emberiség felhalmozott – és egyre gyarapodó – kultúrkincsét, hogy minden egyes tantárgyban (műveltségterületen) szükség van az információk megszerzésének, feldolgozásának és alkotó alkalmazásának technikájára. Csak az ezekben otthonosan mozgó fiatal mondhatja el magáról, hogy alkalmas az új kihívásokra, hogy ő a HOMO INFORMATICUS!

Sáráné Lukátsy Sarolta

Jegyzet

- (1) Iskolakultúra, 1992. 15. sz., 48-50. old.
- (2) ZSOLNAI JÓZSEF: *A magyar közoktatás minőségi megújításának szakmai programja*. Iskolakultúra, 1992. 6-7. sz.
- (3) Bővebb kifejtését l. Könyvtárhasználat, 1994. 1-2. sz., 61-64. old.
- (4) *Nemzeti Alapítvány*. Művelődési és Közoktatási Minisztérium, 1995. (A szövegbeli lapszámok is erre a kiadásra utalnak.)

A környezeti nevelés gyökerei

A Környezetvédelmi- és Területfejlesztési Minisztérium és az Amerikai Egyesült Államok Környezetvédő Hivatala kormányközi megállapodása nyomán a környezeti nevelés fejlesztésére és a helyi tantervek támogatására 1992-ben létrejött a KÖRLÁNC projekt, melynek az azóta eltelt években az egész országra kiterjedő hálózata épült ki.

A Kőrláncnak munkacsoportjai vannak Esztergom, Kecskemét, Debrecen, Eger, Szeged, Sárospatak és Budapest pedagógusképző intézeteiben, s központi irodája van Óbu-

dán. Ezek havonta *hirlevelet* adnak ki, melyet közel nyolcszáz intézménynek küldenek el. Ezenkívül továbbképzések, programok, módszertani útmutatók és tantervek, kiadványok sora jelzi a KÖR-

LÁNC eddigi sokirányú és hasznos munkásságát.

Ezúttal kiadványsorozatuk egyik közzelműltben megjelent darabjára szeretném a figyelmet ráirányítani. A neveléstörténeti irodalmunkban meglehetősen „fehér foltnak” számítanak a környezeti nevelés múltját feltérképező munkák. *A környezeti nevelés gyökerei Magyarországon* című könyv már ezért is érdeklődéssel forgatható, mindenképpen „hézagpótló” műnek számít.

Havas Péter szerkesztő és *Mészáros István* lektor bevezetőikben röviden érzékeltetik a téma történeti megvilágításának fontosságát. Megállapítják – amit az egyes tanulmányok szerzői példák gazdag tárházával igazolnak –, hogy „a környezeti nevelés hazánkban nem külföldről érkezett import”, a környezet megismertetését és megszerettetését már az elmúlt századokban is fontos feladatuknak tekintették tanító elődeink.

Fehér Katalin tanulmánya az 1777 és 1868 közötti oktatási intézményeink környezeti nevelési tevékenységét vizsgálja. A bőség zavarában el kellett tekintenie a teljesség igényétől. Így is foglalkozott a legfontosabb országos és helyi *tantervekkel* (I. és II. Ratio Educationis, 1795. évi debreceni útmutató stb.), *tan-könyvekkel* (Budai ABC, 1821; *Gáti I.: Természetrajz* stb.), *vezérkönyvekkel* (*Tóth Pápai Mihály*, 1797), valamint neveléstudományi *szakmunkákkal* (*Warga János: Neveléstan; Sasku: A tanítás alaptudománya* stb.). Ez utóbbiak sorában szívesen olvastunk volna *Mayer István: Neveléstanáról* (1844), mely a környezeti nevelés tekintetében a leglaposabb szakmunkának tekinthető, s olyan, a kort megelőző javaslatot találunk benne a tantervek jó levegőjének biztosítására, mint például: „az ablakokra szellőző szélmalomcskákat kell szerelni” (vagyis a ventilátorok őseit).

Müllerné Seres Ágota a népiskolákban és a tanítóképző intézetekben 1868 és 1948 között folyó környezeti nevelési munkát vizsgálta tanulmányában. Az 1868-tól életbe lépő *tantervek* követke-

zetes és gondos elemzésével kimutatta, hogy a környezeti nevelés lehetőségei mind a népiskolákban, mind a tanítóképzésben örvendetesen kiszélesedtek. A környezeti nevelést szolgáló tantárgyak sorában – olvasás; gazdasági, kertészeti és háztartási ismeretek; földrajz; természetrajz; kézimunka; beszédgyakorlatok – kapott helyet. A tantervekben szinte mindenütt javasolták, illetve előírták a tanulmányi kirándulásokat; volt, ahol évente nem kevesebb, mint hat alkalommal. 1906-tól pedig a „Madarak és fák napja” bevezetése kifejezetten eredményesen szolgálták a környezetünk védelmére való nevelés ügyet. A szerző nem tett említést a millennium évétől sok iskolában szinte „divatba jött” faültetési akciókról. A tantervek nyomán kiadott tankönyvek – a népiskolában és a tanítóképzőkben egyaránt – mind a környezeti nevelés jelentőségét húzták alá.

Simon István a bentlakásos intézményekben folyó környezeti nevelés múltjába vezeti el az olvasót. Miután tisztázza a környezeti nevelés tágabb fogalmát, kimutatja, hogy ennek gyökerei már a középkorban felfedezhetők. Különösen megerősödött a környezeti nevelés a századforduló óta az olyan híres intézeteinkben, mint az Eötvös Kollégium, a Gyórfy István Kollégium és a népi kollégiumok (parkosítás, fásítás stb.).

Ilyen előzmények után joggal felvetődhet a kérdés: vajon 1948 után – amikor is Földünk élővilágának katasztrofális romlása felgyorsult – iskoláink kellő hatékonysággal tudták-e szorgalmazni a természet védelmét, megóvását?

A könyv elgondolkodtató, érdekes olvasmány. Tanulmányozását nemcsak pedagógusjelölteknek, pedagógusoknak, hanem a környezetünk pusztulásáért aggódó szélesebb közönségnek is ajánljuk.

A környezeti nevelés gyökerei Magyarországon.
Szerk.: HAVAS PÉTER. Körlánc 4. Bp. 1996.

Varga Gábor